

Садурська Є. П.,
студентка II курсу
Інституту журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Sadurska Yelisaveta,
II year student,
Institute of Journalism
Borys Grinchenko Kyiv University

УДК 007: 304: [070 + 655]: 001: 37

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ДИСЦИПЛІНИ
ЯК ПІДҐРУНТЯ ДЛЯ НАБУТТЯ ЗНАНЬ З РЕДАКТОРСЬКОГО ФАХУ
(НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «МАКЕТУВАННЯ ТА ВЕРСТКА»)

////////////////////
PRACTICAL-ORIENTED DISCIPLINES AS A BASIS
FOR ACQUIRING KNOWLEDGE OF THE EDITORIAL SPECIALITY
(ON THE EXAMPLE OF THE DISCIPLINE “PAGE PLANNING AND LAYOUT”)

Анотація. У межах цієї статті розглядається доцільність застосування практико-орієнтованих дисциплін під час підготовки майбутніх редакторів у вищих навчальних закладах. Головна увага акцентується на предметі «Макетування та верстка» як одному з основних напрямів розвитку фахових вмінь майбутніх спеціалістів цієї видавничої ніші. Глибший аналіз дисципліни дозволяє визначити її внесок у формування в студентів компетентності, детально розглянути, яким саме компетенціям приділяється увага та порівняти підготовчу програму різних вищих шкіл задля виведення найбільш коректного формулювання базової навчальної програми. Розкрито загалом практичний бік підготовки редактора за допомогою нових технологій та зміни поглядів у освітньому середовищі на його роль у видавничій сфері.

Ключові слова: практико-орієнтоване навчання, підготовка редакторів, вищий навчальний заклад, Інститут журналістики Університету Грінченка.

Abstract. Within the limits of the given article the concept of practical-oriented disciplines is considered in the course of preparation of future editors in higher educational establishments. The main focus is on the subject “Page planning and layout” as one of the main areas of development of professional skills of future specialists in this publishing niche. A more profound analysis of the discipline can determine its contribution to formation of the competence of students, to consider in detail what competence is given to attention and to compare the preparatory program of different higher schools in order to derive the most correct formulation of the basic curriculum. It is disclosed in the general practical side of the editor’s training with the help of new technologies and changing views in the educational environment on his role in publishing sector.

Keywords: practical training, editors training, higher education institution, Institute of Journalism Borys Grinchenko Kyiv University.

Вступ. Актуальність проблеми. Нестача кваліфікованих кадрів — одна з основних проблем більшості галузей знань сучасності. Як показує досвід, лише теоретичних базисів не достатньо для відповідного рівня підготовки працівника, щоб він добре орієнтувався у своєму робочому середовищі в науці, бізнесі чи на виробництві. Питання відповідності якості освіченості фахівців вимогам суспільства не оминуло і професію редактора. Від його ступеню підготовки залежить наскільки хороший «інформаційний продукт» побачить світ. Тож основним завданням української вищої школи у сфері редагування став пошук шляхів збільшення частки практично-орієнтованої діяльності серед навчальних дисциплін. Вирішенню цього питання достатньо ва-

гомо сприяє введення в навчальний процес використання різних технічних засобів, відносно нещодавно розроблених комп’ютерних програм та, звичайно, всесвітньої Інтернет-павутини. Усі ці нововведення дають студентам можливість практикуватися, починаючи з перших днів навчання у вищому освітньому закладі. Окрім того, це стало фундаментом для створення багатьох дисциплін, які дозволяють викладачам контролювати процес формування майбутнього спеціаліста. Серед таких предметів з обраного нами фаху з’явилися «Макетування та верстка», «Редакційна підготовка видань», «Дизайн друкованих медіа», «Комп’ютерна графіка» та ін.

Практично орієнтований підхід до підготовки майбутніх кадрів став предметом праць Г. В. Горбен-

ко, Н. В. Житнікова, В. О. Іванова, В. І. Майковської, Г. І. Лазарева, О. Г. Кутузов, Н. Б. Грицай, А. В. Пригодій, С. С. Полісадова, С. І. Бобракова та ін.

Удосконаленню підготовки майбутніх редакторів присвячено праці М. С. Тимошика, В. В. Різуна, Т. І. Фокіної, С. Б. Фіялки, Н. В. Зелінської, Е. І. Огар, Н. І. Черниш, Ю. Е. Фінклер, З. В. Партики та ін.

Зважаючи на недостатнє висвітлення у вітчизняній науково-педагогічній літературі питання внеску практико-орієнтованого навчання в підготовку редакторів, маємо на меті висвітлити вклад такого підходу на прикладі дисципліни «Макетування та верстка».

Мета статті: проаналізувати внесок практико-орієнтованої дисципліни «Макетування та верстка» в формуванні майбутніх фахівців-редакторів у вищих навчальних закладах.

Методи дослідження. Під час дослідження теми в роботі було використано такі загальні наукові методи, як теоретичний аналіз, вивчення матеріалів наукових та періодичних видань із заданої теми, документальний аналіз, конкретизація, документація, аргументування.

Результати й обговорення. Вже давно відомо, що робота редактора – це не просто вичитка мовних помилок, як, можливо, було ще на перших етапах становлення цієї професії в минулому. На сьогодні він бере участь майже у всіх етапах створення того чи того видання. Це і коректура, і літературне, технічне, художнє редагування та навіть сама верстка. Звичайно, на практиці за кожну ланку тієї чи тієї роботи з авторським оригіналом відповідають різні працівники редколегії. Однак в процесі підготовки майбутніх фахівців жоден зі студентів не знає, яка із зазначених ланок опрацювання видання очікує його в подальшій робочій кар'єрі. Тому навчання всіх рівнів роботи над проектом в цілому є, мабуть, найефективнішим у формуванні спеціаліста-редактора. Тобто по закінченню чотирьох років отримання вищої освіти бакалаври спеціальності Видавнича справа та редагування повинні знати, як зверстати будь-який вид видання, як правильно підібрати технічні характеристики оформлення та ілюстративний матеріал, як грамотно відкоригувати зміст текстової частини. «Домінантою у формуванні майбутнього спеціаліста є виховання посправжньому творчої індивідуальності – видавничого працівника, здатного не стільки формально використовувати знеособлений «алгоритм редагування» або теоретичні догми так званого «нормативного редагування», скільки самостійно розробляти їх з урахуванням унікальності авторського твору» [1].

Швидкість науково-технічного прогресу порожує все більше вимог щодо обізнаності в практичному застосуванні нових технологій у кожній сфері

праці. І рівень їх освоєння часто залежить від того, наскільки пріоритетним є їхнє вивчення серед навчальних дисциплін вищої школи. Видавнича справа теж не стоїть на місці, а стрімко просувається вперед щодо застосування осучаснених технологій та програм, які допомагають пришвидшити та полегшити роботу, якщо вміти правильно їх використовувати. І ось ця остання теза і є однією з вирішальних для редакторів-початківців, яким просто необхідно встигати за прогресом і навчитися швидко засвоювати нововведення, щоб надалі поповнювати інформаційний ринок якісним матеріалом. За М. С. Тимошиком, який узагальнив фахові вимоги і розділив їх на блоки, виділимо наступні, які підтверджують сказане раніше. Другим за пріоритетністю він ставить необхідність для редактора засвоєння цілого комплексу дисциплін, серед яких є творчий, що включає в себе редагування за видами видань, художнє та технічне редагування, редакторську майстерність та організаційно-практичний, куди входить організація та планування видання, коректура, поліграфія, режисюра та архітектоніка видання. Третім пунктом є необхідність володіння високим рівнем комп'ютерної грамотності, що охоплює такі предмети, як «Макетування і верстка», «Система верстки», «Дизайн видання» тощо [2]. Саме ці дисципліни і є тією практичною частиною навчання, яка допомагає студентам власноруч створити будь-яке видання, щоб краще зрозуміти всю технологію цього процесу.

Повноцінна професійна підготовка майбутніх редакторів неможлива без забезпечення компетентного і, як уже згадувалося раніше, практико-орієнтованого підходу до навчання, реалізація якого можлива лише в умовах розумного поєднання фундаментальної освіти і професійно-прикладної підготовки. Оновлена система дисциплін покликана забезпечити студентів достатньою базою знань, які легко можна застосовувати в реальному житті. Вдалим прикладом поєднання теорії з практикою щодо фахових предметів з редагування є навчальна дисципліна «Макетування та верстка», яка ставить собі за мету допомогти «освоїти студенту комплекс теоретичних знань і практичних навичок у системі підготовки в цифровому форматі видавничої продукції з урахуванням усіх необхідних стандартів і норм роботи з програмними пакетами для верстки» [3].

Цей курс є прикладом того, як поява настільних систем комп'ютерної верстки (так званих Desktop Publishing = DTP) сприяла зникненню кордонів між окремими етапами підготовки видання. Тобто тепер завдяки великому об'єму автоматизованих засобів у програмах DTP практично одна людина може виконати весь процес підготовки видання до публікації. Тож дисципліна покликана допомогти студентам стати «професіоналами широкого профі-

лю», які в змозі розібратися в технологічних особливостях окремих етапів, враховуючи при цьому їхній взаємозв'язок. Сам процес включає в себе таку послідовність: макетування – підготовка тексту – підготовка ілюстрацій – вибір шрифтів – верстка – друк оригінал-макета (за ініціативи кожного студента окремо).

Практично у всіх вищих освітніх закладах, де готують майбутніх видавців та редакторів, вже введено в навчальний курс дисципліну «Макетування та верстка». Це Київський університет імені Бориса Грінченка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Національний університет «Острозька академія» та ін. Однак програмні завдання кожного з них в дечому таки відрізняються. У першу чергу – це використання різних видів DTP. Усі вивчені вищі школи вчать студентів, як користуватися програмою Adobe InDesign, лише деякі з них хоча б оглядово знайомлять їх з QuarkXpress. Але ж насправді є ще багато інших поширених текстових редакторів і видавничих пакетів, таких, як: Adobe Acrobat, Adobe PageMaker, AutoCAD, Corel Draw, PageMaker, – з якими теж непогано було б познайомити майбутніх спеціалістів цієї галузі. Проте часові рамки дисципліни обмежують кількість матеріалу, який може бути опрацьований під час пар, виділених для цього предмета.

Крім того, навчальні програми різних університетів передбачають створення дуже розмаїтого спектра видавничої продукції. Наприклад, якщо одні з них на перший план ставлять створення бюлетенів, візиток, брошур, календарів тощо для того, щоб навчити азів верстки, то інші вчать опрацюванню одразу об'ємних видань, таких як книга, журнал, газета. Причиною таких дисонансів є комплекси інших дисциплін, які в кожній вищій школі різняться між собою. Тобто якщо в програмний план однієї з них включено суміжні з дисципліною «Макетування та верстка» предмети (це може бути «Комп'ютерна графіка», «Дизайн друкованих медіа» та ін.), то зрозуміло, що студенти протягом їхнього вивчення можуть опанувати створення різних видів другорядної поліграфічної продукції.

«Процес формування професійних умінь редакторів варто здійснювати на основі залучення студентів до практичної діяльності з високим рівнем самостійності» [8]. Розглянута нами дисципліна якраз і виховує цю самостійність під час процесу навчання. Класна аудиторія стає, наприклад, редакцією видавництва, де кожен студент знайомиться з основами верстки та, як справжній редакційний працівник, займається підготовкою власного видання до друку. Окрім того, у такому середовищі

він вчиться ефективно комунікувати з колегами, що надзвичайно важливо в подальшій професійній діяльності. Такий підхід до підготовки студента є значно економнішою передумовою для проходження практики, адже якщо раніше практиканти повинні були спочатку навчитися застосовувати всі свої теоретичні знання в реальному житті, що часто триває певний період, то тепер вони спокійно можуть спробувати працювати на тому самому рівні, що й професійні робітники видавничого колективу.

Програма дисципліни передбачає лише декілька лекцій (2–4) як вступну частину до вивчення курсу. Увесь інший час на практичних заняттях викладач наочно демонструє студентам базові дії роботи в InDesign, а вони своєю чергою, керуючись покроковими інструкціями головного монітора, спочатку «схоплюють ази», а вже потім переходять до створення власної верстки. Тобто в ході вивчення предмета вони розвивають у собі «здатність до засвоєння фундаментальних знань з комп'ютерно-видавничих технологій, умінь їх застосувати у процесі мультиплатформного та кросмедійного медіавиробництва» [3].

Окрім того, велика увага під час власної верстки приділяється студентами редакторській роботі над своїм виданням. У залежності від виду створюваної поліграфічної продукції потрібне різне редагування матеріалу. Це і технічне, літературне, можливо, навіть наукове, художнє редагування, коректура. У випадках, коли викладач пропонує зверстати вже підготовлений в Microsoft Word Office текстовий матеріал, то часто використовується такий прийом, як створення спеціальних літературних, мовних та технічних помилок для перевірки уваги студента. «Результат медіаосвіти – медіаграмотність. Медіаграмотність багатогранна і потребує широкої перспективи, заснованої на розвиненій структурі знань» [9].

Розстановка акцентів на самостійних видах діяльності серед студентів значно підвищує їхню мотивацію як до процесу навчання, так і до набуття компетенцій. Науковці в галузі вищої освіти все більше уваги приділяють такому поняттю як СРС (самостійна робота студента), яке вважається одним із найефективніших для сучасного навчання, так як відбувається перехід від моделі «освіта на все життя» до парадигми «освіта протягом всього життя». Позитивним наслідком такого підходу є готовність тих, хто навчається, до постійного оновлення інформації, фільтрування існуючих знань і самостійного їх отримання [10].

Попри велику кількість переваг дисципліни «Макетування та верстка», на жаль, є ціла низка несприятливих чинників для повноцінного ведення цього предмета у вищих навчальних закладах. Перш

за все більшість ВНЗ стикаються з проблемою нестачі технічних засобів, а якщо ж їх все-таки достатньо, то далі постає питання: як забезпечити всі комп'ютерні пристрої потрібною для верстки програмою. І тут ми розглядаємо не проблему купівлі ліцензованої версії, в нашому випадку InDesign, а швидше ситуацію, в якій завдання полягає в тому, щоб всі комп'ютери дозволяли встановити цей новий продукт Adobe. А це не завжди виходить, адже застаріла техніка не здатна працювати за наявності габаритних програм.

Ще одним чинником є нестача кваліфікованих кадрів, які були б спеціально підготовлені для навчання студентів, тому більшість викладачів з інших дисциплін змушені власними силами опанувати нову DTP і вже зі свого досвіду вчити, як нею користуватися. Також негативним пунктом є, як вже зазначалося раніше, мала кількість годин для практичної підготовки студентів із цієї дисципліни, адже, якщо в одних критичне мислення та креативний підхід на високому рівні й вони легко засвоюють новий матеріал і можуть його використовувати за власним баченням, то іншим потрібно більшої допомоги викладача, щоб потім створити свій видавничий продукт. Не дивлячись на інтерес, який проявляють студенти до практичної роботи в InDesign, більшість із них не готові сприйняти складний і об'ємний матеріал. Але не тільки ця причина підтверджує проблему малої кількості робочих годин з предмета. Це також і опанування всього декількох версток різних видів поліграфічної продукції, які передбачає навчальна програма за один семестр.

Як показує практика, впровадження нових досягнень комп'ютерних технологій у сферу освіти відбувається повільно. Разом із тим процес вдосконалення комп'ютерної техніки і нових інформаційних технологій відбувається дуже швидко, а застосування цих технологій в сфері освіти відстає від їх створення [11]. Безперечно мінуси на сьогодні існують, однак розвиток дисципліни «Макетування та верстка» постійно рухається вперед, удосконалюється для забезпечення студентів необхідними знаннями та головне – практикою за своїм фахом [12].

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, варто зауважити, що підготовка компетентного редактора, здатного ефективно діяти за межами навчальної аудиторії та розв'язувати типові і проблемні завдання у власній професійній діяльності є запорукою практико-орієнтованого навчання всього процесу створення видання. Такий підхід передбачає формування середовища, в якому студенти використовують набуті теоретичні базиси для роботи над цілісним видавничим продуктом різного рівня складності. Оновлення технічної бази університетів

створює платформу для введення нових дисциплін із використанням сучасних технологій, хоч проблеми на шляху цього процесу у вищих освітніх закладах досі існують.

Практико-орієнтовані дисципліни дозволяють зробити навчання студентів більш пізнавально-творчим процесом, у якому їхня освітня діяльність є успішною, а знання – користуватимуться попитом. Таким чином, зі збільшенням частки предметів практичного спрямування зростає і зв'язок студент – викладач, студент – колектив, студент – професійна діяльність. На основі цих зв'язків і формується ідеальна модель конкурентоздатної особистості майбутнього спеціаліста.

Загалом такі практико-орієнтовані дисципліни як «Макетування та верстка», на жаль, у дуже малих об'ємах розглянуті в освітньому науковому просторі, тож розробка технології цих предметів вимагає детальнішого дослідження для вдосконалення та аналізу всієї системи їх впливу на творення професіоналів з фаху редагування

Список літератури

1. Зелінська Н. В. Сучасний редактор : проблеми професійного вишколу / Зелінська Н. В., Огар Е. І., Фінклер Ю. Е., Черниш Н. І. // Наукові записки Інституту журналістики. – 2002. – Т. 7. – С. 10–22.
2. Тимошик М. С. Редакторські професії та фахові вимоги до них / М. Тимошик. – С. 202–220.
3. Полковенко Т. В. Робоча програма «Макетування та верстка» для студентів галузі знань 0303 журналістика та інформація напряму підготовки 6.030303 Видавнича справа та редагування. – 2016. – 22 с.
4. Волков М. Курс макетування та верстки / М. Волков. – С. 66.
5. Іщук Н. М. Програма навчальної дисципліни «Дизайн і верстка друкованої продукції» / Іщук Н. М. – 2015. – С. 7.
6. Лисенко В. М. Вступ до макетування та верстки / Лисенко В. М. – 2012. – С. 93.
7. Петренко В. Р. Макетування та верстка: Навч. дисципліна / Петренко В. Р., Олада Т. В., Стрижак А. А. – 2006. – С. 371.
8. Фіялка С. Б. Сучасні технології навчання в редакторській освіті // Обрій друкарства. – 2015. – Т. 1. – С. 188–200.
9. Фокіна Т. І. Технологія медіаосвіти в підготовці майбутніх редакторів // Медіаосвіта. – 2014. – Т. 2. – С. 75–81.
10. Тюрікова Г. В. Організація самостійної роботи студентів – умова реалізації компетентного підходу / Тюрікова Г. В., Філатова О. С., Прошкіна І., Ільїна Ю., Семенова Є. // Вища освіта в Росії. – 2008. – Т. 10. – С. 93–97.
11. Іляшенко О. Ю. Методика навчання векторної графіки в шкільному курсі інформатики : навч.-метод. посіб. / Іляшенко О. Ю. – 2004.
12. Вернигора Н. М. Макетування і верстка : освітня програма Журналістика (Видавнича справа та редагування) / Інститут журналістики Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка. – 2017. – 26 с.

Reference list

1. Zelinska, N. V., Ogar, E. I., Finkler, Yu. E. & Chernysh, N. I. (2002), "Contemporary editor: problems of professional education", *Naukovi Zapysky Instytutu Zhurnalistyky [Scientific Notes of Institute of Journalism]*, vol. 7, pp. 10–22.
2. Tymoshyk, M. S. (2006), "Editorial professions and professional requirements for them", *Book for the Author, Editor, Publisher: a Textbook*, 2nd ed., Kyiv, pp. 202–220.
3. Polkovenko, T. V. (2016), *The Education Program "Page Planning and Layout" for Students on the Discipline 0303 "Journalism and Information" on the speciality 6.030303 "Publishing and Editing"*, 22 p.
4. Volkov, M., *The Course of Page Planning and Layout*, 66 p.
5. Ishchuk, N. M. (2015), *Program of Educational Discipline "Design and Layout of Printed Products"*, 7 p.
6. Lysenko, V. M. (2012), *Introduction to Page Planning and Layout*, 93 p.
7. Petrenko, V. R., Olada, T. V. & Strizhak, A. A. (2006), *Page Planning and Layout: Educational Discipline*, 371 p.
8. Fiyalka, S. B. (2015), "Modern educational technologies in editorial education", *Obriy Drukarstva [Abrief of Printing]*, vol. 1, pp. 188–200.
9. Fokina, T. I. (2014), "Technology of media education in education of future editors", *Mediaosvita [Media Education]*, vol. 2, pp. 75–81.
10. Tyurikova, H. V., Filatova, O. S., Proshkina, I., Ilyina, Yu. & Semenova, E. (2008), "Organization of independent work of students - the condition of implementation of competent approach", *Vyshcha Osvita v Rosii [Higher Education in Russia]*, vol. 10, pp. 93–97.
11. Ilyashenko, O. Yu. (2004), *Method of Teaching Vector Graphics in the School Course of Informatics*.
12. Vernyhora, N. M. (2017), *The Education Program "Page Planning and Layout" for Students on the Discipline "Journalism and Information" on the speciality "Publishing and Editing"*, 26 p.

Подано до редакції 20. 09. 2017 р.

Садурская Е. П., студентка,
Институт журналистики
Киевского университета имени Бориса Гринченко

ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ДИСЦИПЛИНЫ КАК ОСНОВА ДЛЯ ПРЕОБРЕТЕНИЯ ЗНАНИЙ ПО РЕДАКТОРСКОМУ ДЕЛУ (НА ПРИМЕРЕ ДИСЦИПЛИНЫ «МАКЕТИРОВАНИЕ И ВЕРСТКА»)

Аннотация. В статье рассматривается потребность использования практико-ориентированных дисциплин во время подготовки будущих редакторов в высших учебных заведениях. Главное внимание обращено на дисциплину «Макетирование и верстка» как одну из главных составляющих развития профессиональных умений и навыков будущих специалистов издательского сектора. Более глубокий анализ дисциплины позволяет определить ее вклад во формирование у студентов компетентностей, детально рассмотрено, какие именно компетентности формируются во время практического изучения дисциплины. Проведено сравнение учебных программ разных вузов для определения наиболее корректного формирования базовой учебной программы. Рассмотрена практическая сторона подготовки редактора при помощи новых технологий и смены взглядов в образовательной среде относительно роли редактора в издательской сфере деятельности.

Ключевые слова: практико-ориентированное обучение, подготовка редакторов, высшее учебное заведение, Институт журналистики Университета Гринченко.